

การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนปฐมวัย

THE DEVELOPMENT OF LEARNING EXPERIENCE MANAGEMENT MODEL BASED UPON PARENTAL PARTICIPATION FOR DEVELOPING SOCIAL SKILLS AMONG EARLY CHILDHOOD PUPILS

ศิริวรรณ วณิชพัฒน์วรชัย*

มาเรียม นิลพันธุ์**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนปฐมวัย และเพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนปฐมวัยจำนวน 15 คน ผู้ปกครองจำนวน 15 คน และครูผู้สอนจำนวน 4 คน จากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลบางพลับ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้มีชื่อว่า 3P_{DIE} มีองค์ประกอบหลักคือ ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง 3 ขั้นตอนคือ 1) การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ ตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และ 3) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และมีกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม 3 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นเตรียมผู้เรียน 2) ขั้นปฏิบัติ และ 3) ขั้นการประเมินผล ผลการทดลองใช้รูปแบบพบว่า นักเรียนปฐมวัยมีทักษะทางสังคมหลังการใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

Abstract

The objectives of this study were to develop a learning experience management model based upon parental participation for developing social skills among early childhood pupils and to examine the effectiveness of the model. Participants in the study were 15 parents, 15 early childhood pupils and 4 early childhood teachers from the Early Childhood Development Center of Bawplub Sub-district Administrative Organization, Song Phi Nong District, Suphanburi Province. The learning experience model called 3P_{DIE} model was developed based on parental participation and learning experience management. There

* นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

** อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มาเรียม นิลพันธุ์ ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

were 3 steps of parental participation: 1) participation in decision making; 2) participation in implementation and 3) participation in evaluation. There were also 3 steps of learning experience management : 1) pupil preparation; 2) implementation and 3) evaluation. It was found that the early childhood pupils' social skills were improved after the model implementation with the statistical significance level of .01.

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมไทย ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การสื่อสาร วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นผลให้การดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทยต้องเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตเพื่อให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง สังคมปัจจุบันจึงเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าทางด้านจิตใจ ซึ่งแตกต่างจากสังคมไทยในอดีตที่ผ่านมาที่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเอื้ออาทร ดังนั้นการศึกษาจึงควรส่งเสริมการพัฒนาค้นหาให้เป็นมนุษย์สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยเริ่มตั้งแต่ระดับปฐมวัย แต่การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยปัจจุบันให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางด้านสมอง และสติปัญญามากกว่าการพัฒนาทางด้านพฤติกรรม และสังคมนิสัย ส่งผลให้เด็กเมื่อเติบโตขึ้นมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ดังนั้นการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยที่ถูกต้องจึงควรส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านให้สมดุล รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะทางสังคมที่ดี

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550: 19-20) ได้กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ระยะยาว พ.ศ. 2550-2559 โดยมีสาระสำคัญในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการที่ดี การส่งเสริมให้พ่อแม่ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติที่ได้กำหนดนโยบายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับปฐมวัยโดยการปฏิรูปการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อให้เด็กเกิดพัฒนาการ

ในทุกด้านเต็มศักยภาพ โดยให้บิดามารดาผู้ปกครอง หรือผู้ใกล้ชิดเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ (สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา 2543: 5) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 ข้อ 6 ที่กล่าวว่าจัดการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ ที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมเลี้ยงดูเด็ก การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองในการจัดการศึกษามีผลต่อความสำเร็จทางด้านการเรียนเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อการประสบความสำเร็จในชีวิตของเด็กอีกด้วย จากการศึกษาวิจัยของโอราแวกซ์ (Oravacz 2004 : Abstract) และงานวิจัยของ ไมซ์ และเอเบล (Mize and Abell 2007 : Abstract) พบว่าเด็กมีพัฒนาการทางด้านอารมณ์และพัฒนาการทักษะทางสังคมเป็นไปในทางบวก เมื่อผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน ส่งผลให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข อีกทั้งเป็นการพัฒนาทัศนคติทางบวกต่อตัวเด็กเองด้วย ซึ่งสอดคล้องกับซาราห์และคณะ (Sarah and other 1971 : 373) ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครูผู้สอนจะมีอิทธิพลต่อชีวิตเด็กในอนาคต มีส่วนช่วยในการสร้างเสริมเด็กให้ประสบความสำเร็จในชีวิต เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพได้

ปัจจุบันพบว่าผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยน้อยมาก ทั้งๆที่ผู้ปกครองคือผู้มีส่วนร่วมทางการศึกษาที่สำคัญสำหรับเด็ก

จากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้บริหาร ครูผู้สอนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา พบว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนั้นเพียงแค่เข้ามาประชุมผู้ปกครองหรือพาเด็กนักเรียนมาเข้าเรียนในช่วงเปิดภาคเรียนเท่านั้น แต่การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานั้นผู้ปกครองไม่เคยเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษากับโรงเรียน ซึ่งไม่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 8 (2) มาตรา (9) (6) ที่ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และจากการที่ผู้วิจัยได้สอบถามผู้ปกครองเด็กในระดับปฐมวัยจำนวนหนึ่งพบว่า ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจถึงบทบาทของตนในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาน้อยมาก ไม่ทราบวิธีการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ไม่ทราบบทบาทของตนที่จะช่วยส่งเสริมให้เด็กมีความพร้อมเพียงพอในการเรียนรู้ ดังนั้นการที่เด็กจะได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้อง จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างครูกับผู้ปกครอง เพราะถึงแม้ว่าเด็กจะเข้าสู่โรงเรียนแล้วก็ตามพ่อแม่ผู้ปกครองยังเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการพัฒนาเด็ก เพราะเด็กใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับครอบครัวมากกว่าโรงเรียน ดังนั้น การที่ครอบครัว พ่อแม่ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก และการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียน จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะพ่อแม่ผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมในการปฏิบัติมีส่วนร่วมในการกำหนดความมุ่งหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับเด็ก มีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนได้มากขึ้น (Epstain 2008 : 7) จากสภาพปัญหาที่เด่นชัด ความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาทักษะทางสังคมให้กับผู้เรียน ภาวะบีบรัดทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง สภาพและปัญหาในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยที่ขาดการร่วมมือจากผู้ปกครอง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนปฐมวัย ทั้งนี้เพื่อเป็น

แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระดับปฐมวัยและพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับเด็กปฐมวัย ตลอดจนการพัฒนาความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและครูผู้สอนเพื่อสนับสนุนด้านการเรียนการสอนของเด็กนักเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม สำหรับนักเรียนปฐมวัย
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. คู่มือประกอบการใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนปฐมวัย ซึ่งเป็นคู่มือของครูผู้สอนและคู่มือของผู้ปกครอง
2. แบบทดสอบทักษะทางสังคมด้านการช่วยเหลือและด้านการแบ่งปัน สำหรับนักเรียนระดับปฐมวัยซึ่งมีลักษณะเป็นรูปภาพสถานการณ์ประกอบคำบรรยายสำหรับครูผู้สอนอ่านให้นักเรียนฟัง จำนวน 20 ข้อ
3. แบบสังเกตทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนปฐมวัยโดยสร้างแบบสังเกตทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัยมีลักษณะแบบมาตราส่วนประเมินค่ากำหนดตัวเลข (Numerical rating scales) กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนการสังเกตทักษะทางสังคมเป็น 3 ระดับคือ คะแนน 2, 1 และ 0 สังเกตทักษะทางสังคมด้านการช่วยเหลือและด้านการแบ่งปันขณะการใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม

เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนปฐมวัย

4. แบบประเมินความรู้ความเข้าใจสำหรับผู้สอนเกี่ยวกับการนำรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมไปใช้ ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด จำนวน 6 ข้อ

5. แบบประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้ปกครองเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย มีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบถูกผิดจำนวน 20 ข้อ

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Approach) ซึ่งประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Method) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) รูปแบบการวิจัยแบบ Quasi-Experimental Design มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One – Group Pretest-Posttest Design) ผสมผสานกับรูปแบบการทดลองแบบ Static- Group Comparison (Campbell 1966 : 12) ตลอดจนประยุกต์ใช้ Factorial Design มาประกอบการวิเคราะห์เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทดลอง (Treatment Variable) และตัวแปรกลาง (Moderator Variable) กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย นักเรียนระดับปฐมวัยที่มีอายุ 3-4 ปี จำนวน 15 คน ผู้ปกครองนักเรียน 15 คน และครูผู้สอนจำนวน 4 คน สังกัดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลบางพลับ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ศึกษาสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แนวทางในการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการ

จัดประสบการณ์การเรียนรู้ดังนี้ ทฤษฎีโครงสร้างความรู้ (Constructivist Theory ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget's Cognitive Development) และทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคมของไวทสกี (Vygotsky's Sociocultural Theory) แนวคิดทางการศึกษาของดิวอี้ (Dewey's Educational Perspective แนวคิดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยประยุกต์แนวคิด ของ เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ และ โคอห์นและอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff 1997:7-26) มาเป็นกรอบในการพัฒนาแบบแผนซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และ 3) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ขั้นตอนที่ 2 จากการศึกษาสังเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้นำมาเป็นกรอบในการพัฒนาโครงสร้างรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนปฐมวัย โดยยึดหลักการพัฒนารูปแบบของ ทริปปี้ และไบเชลมeyer (Tripp and Bichelmeyer 1990) คือการประเมินความจำเป็นและการวิเคราะห์เนื้อหา การกำหนดวัตถุประสงค์ การสร้างต้นแบบ การทดลองใช้ต้นแบบ และการปรับปรุง โดยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) จุดประสงค์ของรูปแบบ 3) สารและกระบวนการ 4) กิจกรรมและขั้นตอนการดำเนินงาน 5) การวัดและประเมินผล จากนั้นนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พิจารณา จากนั้นผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบ และนำไปศึกษานำร่อง (Pilot Study) กับกลุ่มนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ของรูปแบบจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบ ก่อนการนำไปทดลองใช้จริง

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบ (Implementation) ผู้วิจัยนำรูปแบบการจัดประสบการณ์

การเรียนรู้แบบปกครองมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม สำหรับนักเรียนปฐมวัยไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครอง และครูผู้สอน ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางพลับ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นระยะเวลา 10 สัปดาห์ โดยดำเนินการดังนี้

ระยะที่ 1 การสร้างความตระหนักให้กับครูผู้สอนและผู้ปกครอง

จัดประชุมชี้แจงเกี่ยวกับการนำรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ไปใช้ พร้อมทั้งสร้างความตระหนัก และแรงจูงใจให้กับผู้ปกครองและครูผู้สอนให้เห็นความสำคัญของทักษะทางสังคม และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในระดับปฐมวัย

ระยะที่ 2 ขั้นตอนการ

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน ครูผู้สอนและผู้ปกครองระดมความคิดเห็นและร่วมกันกำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม และกิจกรรมที่สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้านทักษะทางสังคม จากนั้นสรุปเป็นกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติสำหรับผู้ปกครองครูผู้สอนและนักเรียนระดับปฐมวัย

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการ

1. ผู้วิจัยนำแบบทดสอบทักษะทางสังคม สำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย ไปดำเนินการทดสอบนักเรียนกลุ่มทดลอง (สัปดาห์ที่ 1)

2. ครูผู้สอนและผู้ปกครองกลุ่มทดลอง ดำเนินการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม ตามรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ร่วมกันพัฒนาขึ้นเป็นเวลา 8 สัปดาห์

ขั้นตอนที่ 3 สรุปผลการดำเนินงาน

เมื่อสิ้นสุดการทดลองผู้วิจัยประเมินผลทักษะทางสังคมของผู้เรียน (Post-test) นักเรียนกลุ่มทดลองหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบ

ผู้ปกครองมีส่วนร่วม (สัปดาห์ที่ 10)

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล (Evaluation) ผู้วิจัยประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบโดยสร้างแบบประเมินความรู้ความเข้าใจหลังการใช้รูปแบบ และแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม สำหรับผู้ปกครอง และครูผู้สอน

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม สำหรับนักเรียนปฐมวัย รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีชื่อว่า 3P_{DIE} มีองค์ประกอบ ดังนี้ หลักการอยู่บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครูในการพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนปฐมวัย โดยการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม 2 ด้าน ประกอบด้วยทักษะทางสังคมด้านการช่วยเหลือ และทักษะทางสังคมด้านการแบ่งปัน โดยขั้นตอนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน 1) การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และตัดสินใจ (Participation in decision making: P_D) 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (Participation in implementation: P_I) 3) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in evaluation :P_E) เป็นขั้นตอนการพิจารณาผลการดำเนินการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนร่วมกันระหว่างครูผู้สอนและผู้ปกครอง ในส่วนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามรูปแบบ มี 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นเตรียมผู้เรียน (Preparation) 2) ขั้นการปฏิบัติกิจกรรม (Activity) และ 3) ขั้นประเมินผล (Assessment)

2. ผลการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม สำหรับนักเรียนปฐมวัย มีดังนี้

2.1 ผลเปรียบเทียบการประเมินทักษะทางสังคมของนักเรียนปฐมวัยของกลุ่มทดลอง พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยทักษะทางสังคมหลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ และเมื่อพิจารณาผลคะแนนทักษะทางสังคมเป็นรายด้านพบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านการช่วยเหลือและด้านการแบ่งปัน สูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบทั้งสองด้าน

2.2 ผลการวิเคราะห์ผลหลัก (Main effect) และผลปฏิสัมพันธ์ (Interaction effect) ระหว่างสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ปกครองนักเรียนกับคะแนนทักษะทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า คะแนนทักษะทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่าคะแนนทักษะทางสังคมของนักเรียนกลุ่มเปรียบเทียบ ทั้งนี้ผลการวิเคราะห์ พบว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ปกครองไม่มีปฏิสัมพันธ์ต่อคะแนนทักษะทางสังคมของนักเรียนปฐมวัย โดยนักเรียนที่มีผู้ปกครองอายุมากกว่า 35 ปี มีคะแนนทักษะทางสังคมสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีผู้ปกครองอายุต่ำกว่า 35 นักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีคะแนนทักษะทางสังคมสูงกว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว/เกษตรกร และนักเรียนที่มีผู้ปกครองมีรายได้มากกว่า 10,001 บาท มีคะแนนทักษะทางสังคมสูงกว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองมีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท

2.3 ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจของครูผู้สอนและผู้ปกครองเกี่ยวกับการนำรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ไปใช้พบว่า ครูผู้สอนและผู้ปกครองมีผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก

2.4 ผลการประเมินความพึงพอใจของครูผู้สอนและผู้ปกครองที่มีต่อรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม พบว่าครูผู้สอนและผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการนำรูปแบบการ

จัดประสบการณ์การเรียนรู้ไปใช้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อสังเกตในการนำรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัยไปใช้

ด้านผู้ปกครอง พบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจและเห็นว่ารูปแบบสามารถพัฒนาทักษะทางสังคมให้กับบุตรหลานของตนเองได้ ตลอดจนรูปแบบช่วยให้ผู้ปกครองได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะทางสังคม พัฒนาการของเด็กปฐมวัยเพิ่มมากขึ้น สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเด็กคนอื่นๆ ต่อไป ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองด้วยกันเองพบว่า มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความรู้ต่อกัน ความสัมพันธ์กับครูผู้สอนพบว่า มีการพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับข้อมูลเด็กนักเรียนเพิ่มมากขึ้น ผู้ปกครองเข้าใจบทบาทหน้าที่ของครูผู้สอนมากขึ้น ส่งผลให้บรรยากาศในการมีส่วนร่วมระหว่างผู้ปกครองและครูผู้สอนเป็นไปในทางที่ดี

ด้านครูผู้สอน พบว่า มีบรรยากาศในการทำงานร่วมกันอย่างเป็นทีม มีการสนทนาพูดคุยในประเด็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคม และการส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ครูจึงต้องปรึกษาและสรุปความคิดที่ได้ ส่งผลให้ครูเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

ด้านนักเรียนระดับปฐมวัย พบว่า นอกเหนือจากทักษะทางสังคมที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาแล้ว นักเรียนระดับปฐมวัยมีความสุขที่ได้เรียนรู้กับผู้ปกครองตนเอง และผู้ปกครองคนอื่นๆ นักเรียนให้ความสนใจกับกิจกรรมและมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดให้

อภิปรายผล

ผลการพัฒนาแบบแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนปฐมวัย

1. รูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนปฐมวัย ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ผลการวิจัยนี้แสดงว่ารูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมมีความเหมาะสมในการนำไปใช้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนปฐมวัย ทั้งนี้เพราะรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้มีกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมระหว่างผู้ปกครองและครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทั้งนี้ผลจากการมีส่วนร่วมทั้ง 3 ขั้นตอนจะทำให้ผู้ปกครองและครูได้รับทราบข้อมูลความต้องการของกันและกัน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันส่งผลให้การพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนปฐมวัยเป็นไปตามที่กำหนด ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเป็นความเข้าใจและร่วมมือทางการศึกษาที่มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกุลยา ตันติผลาชีวะ (2542:19) ได้กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองว่า เป็นวิธีการหนึ่งที่เกิดขึ้นเมื่อมีการพัฒนาการศึกษาสำหรับผู้ปกครองเข้ามาในระบบโรงเรียนแทนที่จะได้รับการศึกษาโดยตรงจากผู้ปกครองฝ่ายเดียว การจัดให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับกิจกรรมที่โรงเรียน จะเป็นการให้การศึกษาแก่ผู้ปกครอง ที่นอกจากผู้ปกครองจะได้รับความรู้เกี่ยวกับเด็กแล้วยังเป็นการเสริมสร้างเจตคติที่ดีของผู้ปกครองต่อการเรียน ต่อการศึกษาและต่อครูและโรงเรียนด้วย

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ทักษะทางสังคมของนักเรียนปฐมวัยของกลุ่มทดลอง หลังการใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครอง

มีส่วนร่วม มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบแสดงให้เห็นว่า หลังการใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม พัฒนาการด้านทักษะทางสังคมของนักเรียนปฐมวัยมีแนวโน้มเป็นไปในทางที่ดีขึ้น เนื่องจากเด็กนักเรียนได้รับการพัฒนาจากผู้ปกครองและครูผู้สอนไปพร้อมกันอย่างต่อเนื่องและตลอดเวลา ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน อีกทั้งรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม เป็นรูปแบบที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะทางสังคม คอยให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ แสดงความชื่นชม ให้คำชมเชยเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม ทำให้เด็กเกิดความมั่นใจ รู้สึกอบอุ่น ซึ่งสอดคล้องกับ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551:100-101) ที่กล่าวว่า ประสบการณ์ที่เด็กได้รับและการสอนที่สม่ำเสมอด้วยเหตุด้วยผล จะทำให้เด็กซึมซับรับรู้สังคม กระบวนการทางสังคม และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ถูกต้อง โดยสังคมใหม่ที่เด็กค้นพบนั้นไม่มีอิทธิพลต่อความคิดความรู้สึกของเด็กเลย นอกจากความเข้าใจอย่างแท้จริง

4. จากผลการวิจัยที่พบว่า ครูผู้สอนและผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจหลังการใช้รูปแบบอยู่ในระดับดีมาก แสดงให้เห็นว่าทั้งครูผู้สอนและผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจในรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนปฐมวัย ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบที่ส่งเสริมให้ครูและผู้ปกครองเป็นผู้วิเคราะห์ตัดสินใจ ลงมือปฏิบัติ ประสานงาน และประเมินผลด้วยตนเอง จึงส่งผลให้ครูและผู้ปกครองมีความรู้และเข้าใจกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม

การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น จากการประเมินผลการใช้รูปแบบ โดยพิจารณาจากจากข้อสรุปที่ได้จากการเปรียบเทียบทักษะทางสังคมด้านการช่วยเหลือ

และการแบ่งปัน ปรากฏว่านักเรียนปฐมวัยมีพัฒนาการด้านทักษะทางสังคมทั้งสองด้านดีขึ้น แสดงให้เห็นว่าปัจจัยสนับสนุนด้านการพัฒนาแบบมีความเหมาะสมถูกต้องตามหลักการ กล่าวคือ รูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้พัฒนามาจากทฤษฎีแนวคิด และจากการศึกษางานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และนำมาประยุกต์ปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย และสภาพการณ์ปัจจุบันของชุมชน โดยกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะของรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม ด้านการช่วยเหลือและด้านการแบ่งปัน แนวทางการพัฒนาแบบครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านสภาพการณ์ปัจจุบัน ปัญหาด้านสภาพสังคมที่ส่งผลต่อผู้เรียน ปัญหาการขาดโอกาสมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครอง และปัญหาของโรงเรียนในการจัดการศึกษาตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แล้วระบุเป็นสภาพที่ต้องพัฒนา จากนั้นนำสภาพความต้องการมาวิเคราะห์กำหนดกรอบแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบและคุณลักษณะที่ต้องการพัฒนา เพื่อวิเคราะห์งานจัดลำดับ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้และการออกแบบกิจกรรม จัดทำเป็นแบบแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ คู่มือการใช้รูปแบบ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมในการนำไปใช้ แล้วจึงนำมาทดลองใช้ สุดท้ายเป็นการประเมินผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

การพัฒนาแบบอย่างมีระเบียบแบบแผน ประกอบกับกระบวนการที่นำมาใช้ทุกขั้นตอนมาจากการร่วมตัดสินใจระหว่างผู้ปกครองและครู ทำให้การปฏิบัติงานของผู้ปกครองและครูเกิดขึ้นบนพื้นฐานของโรงเรียนและชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานในรูปแบบดังกล่าวคงอยู่พร้อมทั้งเกิดความองงามในด้านต่างๆ เช่น สัมพันธภาพระหว่างบุคคล ความก้าวหน้าทางวิชาการ ความร่วมมือ

ของคนในชุมชน ซึ่งผลของความร่วมมือนี้จะเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทำให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ประสิทธิภาพและประสิทธิผลเชิงประจักษ์ดังกล่าวนี้ เป็นผลมาจากการพัฒนาแบบแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่ตรงสภาพบริบทของโรงเรียนและชุมชน การคัดเลือกวิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย และการใช้วิธีดำเนินการที่สอดคล้องกับคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย ทั้งเด็กนักเรียน ผู้ปกครอง และครูผู้สอน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองอยู่ในระดับมาก อันเนื่องมาจากการสร้างความตระหนักให้ผู้ปกครองได้เห็นความสำคัญของการพัฒนาการด้านทักษะทางสังคม และความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ประกอบกับการสื่อสารอันดีระหว่างผู้ปกครองและครูผู้สอน ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ในเชิงบวก ส่งผลให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เป็นอย่างดี ดังนั้น ครูผู้สอนระดับปฐมวัย จึงควรมีบุคลิกลักษณะดังนี้ มีความรู้ตามสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถใช้ภาษาสื่อสารได้ชัดเจน และมีความสามารถในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ได้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ทักษะทางสังคมของนักเรียนหลังการใช้รูปแบบมีพัฒนาการที่ดีขึ้น อันเนื่องมาจากการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการช่วยเหลือส่งเสริมพฤติกรรมของนักเรียนเมื่ออยู่ที่บ้าน และมีการสังเกตบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนทุกสัปดาห์ ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรติดตามผลการบันทึกจากผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เพื่อติดตามผลการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียน และ

แสดงให้เห็นให้ผู้ปกครองได้เห็นถึงความสำคัญของการติดตามพัฒนาการดังกล่าว อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นการมีส่วนร่วม และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปกครองกับครูผู้สอน ซึ่งผลการมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันส่งผลถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม คือ อายุ อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกันมีผลต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนที่แตกต่างกัน ผู้ที่จะนำรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 3P^{DIE} ไปใช้ในการพัฒนาทักษะทางสังคมให้กับนักเรียนปฐมวัย จึงควรพิจารณาจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองตามลักษณะสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ปกครองแต่ละกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับการนำรูปแบบไปใช้ อันนำไปสู่การพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนปฐมวัยอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อติดตามและประเมินความคงอยู่ของทักษะทางสังคมของนักเรียนปฐมวัย การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม

2. ควรมีการศึกษาวิจัยหรือพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนปฐมวัย ที่เหมาะสมกับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ปกครอง เช่น อายุ อาชีพ และรายได้ ของผู้ปกครองแต่ละกลุ่ม

3. ควรมีการศึกษาพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาหรือส่งเสริมทักษะด้านอื่นๆ เช่น การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก

4. ควรมีการศึกษาหรือพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะด้านอื่นๆ เช่น ด้านร่างกาย ด้าน

อารมณ์ และสติปัญญา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ.(2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาค บังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2542). การเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน 3-5 ปี. กรุงเทพฯ : โชติสุขการพิมพ์.
- _____. (2551). การศึกษาสำหรับผู้ปกครองเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : เบรน - เบส บุ๊คส์.
- นภเนตร ธรรมบวร. (2541). บทบาทของครอบครัวกับการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- วรารักษ์ ปานทอง. (2548). รายงานการวิจัยผลของการเล่นนิทานคติธรรมประการการเล่นบทบาทสมมติที่มีต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วีระพงศ์ บุญประจักษ์. (2545). การจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านไทยที่มีผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ระยะยาว พ.ศ. 2550-2559. กรุงเทพฯ : สกศ.

- สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542**. กรุงเทพฯ : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- _____. 2543. **ปฏิรูปการเรียนรู้สำคัญที่สุด**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2546). **วิธีการเรียนรู้: คุณลักษณะที่คาดหวังในช่วงวัย**. เอกสารชุดโครงการ วิธีการเรียนรู้ของคนไทย ลำดับที่ 3. กรุงเทพฯ:บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2537). ปัญหาและแนวโน้มเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการศึกษา. ใน **สัมมนาปัญหาและแนวโน้มทางการบริหารการศึกษา หน่วย 5-8**, นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Cohen, J.M. and Uphoff, N.T. (1997). **Rural Development Participation : Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation**. USA : Cornell University.
- Epstein, J. L et al. (2002). **School, Family, and Community Partnerships :Your Handbook for Action**. 2nd ed. California: Corwin Press, Inc.
- Erikson, E.H. (1975). **Childhood and Society**. New York :Morton.
- George, L. Rogers.(11 December 2007). **Breakthrough Strategies for Teaching Social Skills**. http://www.choiceskills.com/informationarticles/Break%20through%20Strategies%20pdfscid_wp_sc.
- Goleman, D. (1995). **Emotional Intelligence : Why it can Matter More than IQ**. New York : Bantam Books.
- Joyce, B ; &Weil, M. (2004). **Model of Teaching** 7th ed. New York : Longman.
- Kelly, A. (2001). **Bench working for School Improvement**. London: Rout Ledge Falmer.
- Oravec, M. (2004). **Social Skills and Behavior Problem of African American Head Start Preschoolers: Role of Parent, Informal Social Support, and Children's Exposure to Family Conflict and Community Violent**. The Graduate School. University of Maryland.
- Morrison, G.(1988). **Early Childhood Education Today**. 4th education. Toronto : Merrill Publishing. McIntyre, T. (11 December 2007).
- Teaching Social Skills to Kids Who Don't Have Them**. http://maxweber.hunter.cuny.edu/pub/eres/EDSPC715_MCINTYRE/SocialSkills.htm
- Tripp, S. & Bichelmeyer, B. (1990). "Rapid Prototyping : An Alternative Instructional Design Strategy" **Educational Technology Research and Development**. 38,1 (1990) : 31-44.